

skupnosti, hkrati pa imel čas za raziskovanje, branje, študij in pisanje. Ampak žal nobena institucija ni videla potrebe po njemu.

Nova Gorica ima to srečo, da v njej živi res ogromno ljudi, ki so resnično zaljubljeni vanjo, v njeno čezmejno regijo in zgodovino, ampak ni ravno mesto, ki bi to ljubezen znalo ceniti in vračati. Pametna in sposobna manjša mesta bi morala znati vključiti take ljudi v njeno delovanje, jim dobiti primerno mesto in zadolžitve, da spravi v pogon njihove sposobnosti, znanje, kvalificiranost in konec koncev ljubezen, ki jo premorejo do prostora, in s tem obogati kraj in umesti te

posameznike v življenje skupnosti. Ampak mesto daje občutek, kot da so taki ljudje odveč.

Danes, ko smo se poslavljali od njega na pokopališču, kjer je pokopan tudi hišni učitelj Franca Jožefa, bi morala na kakšni goriški instituciji plapolati zastava z žalnim trakom, sodelavci pisati o njegovem delu in raziskavah. Tako pa bo večina njegovega dela ostala na ročnih zapiskih, ki bodo potrpežljivo čakali na kakem podstrešju, da se bo nekoč morda kdo prebil skozi nje. Imel je le 43 let.

K bibliografiji zgodovinarja dr. Miloša Fona

PETRA KOLENC | ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Pisati o Miloši Fonu (1980-2023), zgodovinarju, ki sem ga tako rekoč spoznala na ulici, kajti za predavalnice FiloFaksa na Aškerčevi nisva bila sinhronizirana z letnicami rojstva oz. vpisa. Mlajši kolega, ki je študiozno zagrizel posebej v antiko našega prostora ni zahajal v »naše kafiče«, presečišče poti je bil verjetno eden od novogoriških knjižnih festivalov, sredi popoldneva pod milim nebom, ko se je, da bi prisluhnil pogovoru s kakim zanimivim gostom, ki sta ga v novogoriško sredino zvabila njegova srednješolska kolega Miha Kosovel ali Luka Lisjak Gabrijelčič, usedel stol za mano in iz ozadja prišepnil kako duhovitost, da si se potem obrnil in odreagiralo. Tako se je začela verjetno marsikatera debata z njim, mimobežno je prešla preko duhovitega dovtipa - kajti Milošu duhovi-

tosti (inteligentnosti) ni zmanjkalo - do resnejših pogovorov, ki so se vedno zaključili z mojo spodbudo »daj napiši kaj o tem, daj pošli v Razpotja, v Goriški letnik, nekam ... da nekaj ostane, da še drugi preberemo« ... in res je nekaj ostalo za njim, niti ne tako malo, kljub temu, da je bilo njegovo pisanje počasno, zato pa neskončno preudarno in temeljito. Ampak v tem kratkem štetju let, ko se mu, kljub številnim prošnjam in napisanim CV-jem, ni uspelo prebiti do nobene institucije (arhiv, muzej, knjižnica), kjer bi lahko zelo marljivo deloval, je za seboj vseeno pustil zavidljivo bibliografijo, ki se je začela resneje bogatiti po diplomi 2006, v študentskih časih pa je občasno pisal prispevke o goriški preteklosti (v rubriki vredno spomina) za *Oznanila, prilogo župnije Kristusa Odrešeni-*

ka, kjer pa je tudi kot luciden mislec premišljeval o vprašanjih, ki so iz zgodovinskega debat prehajale v politike »današnjosti« (Vstop Slovenije v EU, vprašanje Fojb in eksodusa), nikoli pretenciozno, vedno preudarno z dejstvi. Nazadnje je strokovno sodeloval z ZRC SAZU, Zgodovinskim inštitutom Milka Kosa pri Interreg projektu WalkOfPeace, kjer je popisoval imena padlih vojakov, pokopanih na kraškem pokopališču na Goriškem tako je po njegovi zaslugi dopoljena baza padlih, ki govori o različnih narodnostih in vlogah pokopani, nič hudega sluteč, da bo bolečina v glavi o kateri mi je nekoč potarnal, sprožila kolesje resne bolezni in prehitrega konca, ki je tudi njega zapisal večnemu spominu.

Miloševe objave:

2002

1. FON, Miloš. Goriški judje (1). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 15. 12. 2002, leto 3, št. 14.
2. FON, Miloš. Goriški judje (2). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, božič 2002, leto 3, št. 15.

2003

3. FON, Miloš. Goriški judje (3). Židovsko pokopališče v Novi Gorici. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 5. 1. 2003, leto 3, št. 17.
4. FON, Miloš. Cerkev Svetega duha na Goriškem gradu (1. del). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 30. 3. 2003, leto 3, št. 27.
5. FON, Miloš. Procesija Svetega Rešnjega telesa v Gorici, 31. 5. 1945 (1. del). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 18. 5. 2003, leto 3, št. 34.
6. FON, Miloš. Procesija Svetega Rešnjega telesa v Gorici, 31. 5. 1945 (2. del). V:

Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika, 25. 5. 2003, leto 3, št. 35.

7. FON, Miloš. Goriška stolnica (Sveta Hilarij in Tacijan), 1. del. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 7. 8. 2003, leto 4, št. 2.
8. FON, Miloš. Goriška stolnica, 2. del. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 14. 8. 2003, leto 4, št. 3.
9. FON, Miloš. Goriška stolnica, 3. del. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 21. 8. 2003, leto 4, št. 4.
10. FON, Miloš. Goriška stolnica, 4. del. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 28. 8. 2003, leto 4, št. 5.

2004

11. FON, Miloš. Ob vstopu v Evropsko unijo, 1. del. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 23. 5. 2004, leto 4, št. 37.
12. FON, Miloš. Ob vstopu v Evropsko unijo, 2. del. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 30. 5. 2004, leto 4, št. 38.

2006

13. FON, Miloš. 170-letnica prihoda Bourbonov na Goriško in smrt kralja Karla X. V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 12. 11. 2006, leto 7, št. 12.
14. FON, Miloš. Bizantinci v Istri v 6. stoletju: *diplomska naloga*. Ljubljana: [M. Fon], 2006. 269 f.
15. FON, Miloš. Jurij Rosa, Vlasta Tul, Ivanka Uršič: Za dom in rod. V spomin na dogodek v Prvačini na dan sv. Cirila in Metoda, 5. julija 1920. Krajevna skupnost Prvačina in Pokrajinski arhiv Nova Gorica, Prvačina 2006, 32 strani. Arhivi: *glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije*. 2006, letn. 29, št. 2, str. 386–387.
16. FON, Miloš. Simon Gregorčič (1844–1906). Priložnostna razstava ob 100. obletnici smrti. Nova Gorica, 2006. Arhivi: *glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije*. 2006, letn. 29, št. 2, str. 397–398.

2007

17. FON, Miloš. Nedokončana zgodba ali Carlo Michelstaedter in Slovenci. V: PRE-INFALK, Miha (ur.). *Iz zgodovine Goriške*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2007, str. 273–288, ilustr. Kronika, 55 (2007), 2.
18. FON, Miloš. Oglejska shizma (1). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 16. 12. 2007, leto 7, št. 17.
19. FON, Miloš. Oglejska shizma (1!). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 23. 12. 2007, leto 7, št. 18.
20. FON, Miloš. Nekaj pojasnil k aktualnemu dogajanju. Fojbe in eksodus (1. del). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 13. 1. 2007, leto 7, št. 20.
21. FON, Miloš. Nekaj pojasnil k aktualnemu dogajanju. Fojbe in eksodus (2. del). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 20. 5. 2007, leto 7, št. 36.
22. FON, Miloš. Nekaj pojasnil k aktualnemu dogajanju. Fojbe in eksodus (3. del). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 28. 5. 2007, leto 7, št. 37.

2008

23. FON, Miloš. Oglejska shizma (3). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 6. 1. 2008, leto 7, št. 19.
24. FON, Miloš. Oglejska shizma (4). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 13. 1. 2008, leto 7, št. 20.
25. FON, Miloš. Oglejska shizma (5). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 20. 1. 2008, leto 7, št. 21.
26. FON, Miloš. Oglejska shizma (6). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 27. 1. 2008, leto 7, št. 22.
27. FON, Miloš. Oglejska shizma (8!). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 3. 2. 2008, leto 7, št. 23.

2009

28. FON, Miloš. Bizantinci v širšem goriškem prostoru in v vzhodni Furlaniji do konca gotske vojne. V: KOLENC, Petra (ur.). *Marušičev zbornik: zbornik prispevkov v počastitev 70-letnice prof. dr. Branka Marušiča*. Nova Gorica: Goriški muzej, 2010, 33/34, zv. 1, str. 259–303. Goriški letnik, 2009–2010, 33–34.
29. FON, Miloš. Istrska cerkev od Justinijaneve obsodbe Treh poglavij do izbruha shizme. *Zgodovinski časopis: glasilo Zveze zgodovinskih društev Slovenije*. [Tiskana izd.]. 2009, letn. 63, št. 1/2, str. 62–84.
30. FON, Miloš. Turški upadi (1408–1684). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 11. 1. 2009, leto 9, št. 18.
31. FON, Miloš. Turški upadi (2). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 18. 1. 2009, leto 9, št. 19.
32. FON, Miloš. Turški upadi (1408–1684). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 25. 1. 2009, leto 9, št. 20.
33. FON, Miloš. Cerkev na Slovenskem v času Ilirskih provinc (1). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 6. 9. 2009, leto 10, št. 2.
34. FON, Miloš. Cerkev na Slovenskem v času Ilirskih provinc (2). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 13. 9. 2009, leto 10, št. 3.
35. FON, Miloš. Cerkev na Slovenskem v času Ilirskih provinc (3). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 20. 9. 2009, leto 10, št. 4.
36. FON, Miloš. Francozi v ljudskem izročilu (1). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 27. 9. 2009, leto 10, št. 5.
37. FON, Miloš. Francozi v ljudskem izročilu (2). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 4. 10. 2009, leto 10, št. 6.

2010

38. FON, Miloš. Oglej od Atila do Langobardov (1). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 7. 2. 2010, leto 5, št. 22.
39. FON, Miloš. Oglej od Atila do Langobardov (2). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 14. 2. 2010, leto 5, št. 23.
40. FON, Miloš. Oglej od Atila do Langobardov (3). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 21. 2. 2010, leto 5, št. 24.
41. FON, Miloš. Oglej od Atila do Langobardov (4). V: *Oznanila, priloga Župnije Kristusa Odrešenika*, 28. 2. 2010, leto 5, št. 25.

2015

42. FON, Miloš. *Bizantinci na severnem Jadranu in v jugovzhodnem alpskem prostoru od 6. do 8. stoletja: doktorska disertacija*. Ljubljana: [M. Fon], 2015. 293 f.

2017

43. FON, Miloš. Zakaj Atila ni botroval nastanku Benetk. *Koledar: za leto ...* 2017. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2016, str. 95–101, zvd.

2018

44. FON, Miloš. Naši kraji ob prihodu Langobardov leta 568: skica. *Koledar: za leto ...* 2018. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2016, str. 96–99, ilustr.
45. FON, Miloš, BELINGAR, Eda. Dolnja Bitnja. Kamniti most čez reko. EDŠ 8470. V: ADAMIČ, Tatjana et al. *Mostovi*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2018, str. 61–67, foto.
46. FON, Miloš. Logje. Napoleonov most. EDŠ 5068. V: ADAMIČ, Tatjana et al. *Mostovi*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2018, str. 123–128, foto.
47. FON, Miloš. Planina. Grajski most. EDŠ 30555. V: ADAMIČ, Tatjana et al. *Mostovi*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2018, str. 171–176, foto.

2019

48. FON, Miloš (avtor, kartograf). Obseg dela Venetije, ki je ostal Gotom, v času od frankovske osvojitve delov severne Italije (547) do konca gotsko-bizantinske vojne = Le dimensioni della parte della Venetia rimasta ai Goti nel periodo dalla conquista franca delle parti dell'Italia settentrionale (547) alla fine della guerra goto-bizantina. V: KOLENC, Petra (ur.) et al. *Marušičev zbornik: zgodovinsopisec zahodnega roba: prof. dr. Branku Marušiču ob 80-letnici*. 1. izd. Ljubljana: Založba ZRC, 2019, str. 145–158, zvd.
49. BELINGAR, Eda (urednik, avtor), BRATINA, Patricija, DROLE, Ernesta, FON, Miloš, JAZBEC, Andrej, LAH, Marvy, LAZAR, Tomaž, MOZETIČ, Mitja, PESKAR, Robert, SVETINA, Jasna. *Štanjel: variacije v kamnu: kulturna dediščina Štanjela*. Ljubljana: Slovensko konservatorsko društvo, 2019, 223 str., ilustr.
50. FON, Miloš. Vas in grad – zgodovinski pregled. V: BELINGAR, Eda et al. *Štanjel: variacije v kamnu: kulturna dediščina Štanjela*. Ljubljana: Slovensko konservatorsko društvo, 2019, str. 21–37, ilustr.
51. FON, Miloš. Volče od Habsburžanov do samostojne Slovenije. V: MLINAR, Miha (ur.). *Cerkev v cerkvi: zbornik prispevkov o arheoloških odkritjih v cerkvi sv. Lenarta v Volčah in zgodovini kraja*. Tolmin: Tolminski muzej, 2019, str. 82–103.

2020

52. FON, Miloš. Drobci spominov na Homec. *Na fronti: revija za vojaško zgodovino*, apr. 2020, št. 14, str. 109–110, fotograf.

Naj zaključim Milošev bibliografski pregled z njegovim pismom, ki mi ga je naslovil v tednu praznovanj 15. septembra, ko v enem od rednih obiskov knjižnice in kolegic na Raziskovalni postaji v Novi Gorici nisem

imela časa za njegove hudomušnosti, med pripravljanjem »duhamornih poročil za kakšen evropski projekt« in sem ga pobarala, da »na svobodi« čas drugače teče, nas »v institucijah« vedno preganja. Ni ostal dolžen:

Pozdravljena,

Najprej: „Živela priključitev!“ (in ne vrnitev) in „Smrt fašizmu!“.

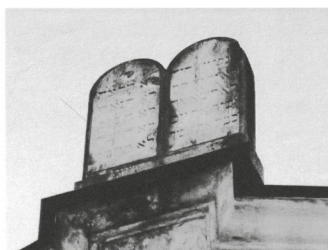
Nato pa se opravičujem za motenje na delovnem mestu na svečan dan. A tako razumevanje, da sem namenoma prišel, da bi motil, je neljuba pomota, ker sem tokrat prišel iskat knjižničarko Petro, da bi jo vprašal, »ali imate v postajni knjižnici Pirjevčeve Partizane«, in ne da bi obiskal raziskovalko Petro ter jo moral z uvedbo *laesio ma(i)estatis* (razžalitve veličanstva), ki so ga uzakonili trenutno vladajoči, in z drugimi zadevami.

Institucijo *laesio maiestatis* (razžalitev veličanstva) je poznalo že rimsko pravo cesarske dobe in sankcionirana je bila z usmrčitvijo. Obsodbe so izrekli na podlagi anonimk - samo to še manjka!

Smrtno kazen zaradi razžalitve veličanstva je poznal tudi eden od visokosrednjeveških cesarjev Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti, ki je obsojence usmrčeval s staljenim svincem.

LP
Miloš

Quem di diligunt, adulescens moritur.*

Miloš Fon v vlogi vodiča po judovski četrti Gorice (Vir: družina Fon).

* Kogar bogovi ljubijo, umre mlad.